

Erkenning van een buitenlandse adoptie naar lokaal gebruik

Een Nederlandse adoptie is alleen mogelijk als de rechter deze uitspreekt. In enkele landen, zoals Thailand en Indonesië, kan zonder rechterlijke tussenkomst worden geadopteerd. Wordt een dergelijke adoptie ook in Nederland erkend?

Tekst Vera Kidjan

Een Indonesische vrouw trouwt met een Nederlandse man. Het paar vestigt zich voor enkele jaren in Nederland. Uit dit huwelijk wordt een zoon geboren. De vrouw krijgt een Nederlandse verblijfsvergunning op basis van dit huwelijk. Omdat de man door zijn werkgever voor enkele jaren wordt gestationeerd in Indonesië, vertrekt het hele gezin naar Indonesië. De vrouw blijft ingeschreven staan in de Basisregistratie Personen van de Nederlandse gemeente waar zij met haar man en kind woonde, zodat zij haar verblijfsvergunning niet verliest.

In Indonesië adopteert de vrouw een Indonesisch kind naar lokaal gebruik. De adoptie vindt plaats door middel van een traditionele ceremonie in een dorp in Toraja, een gebied op het eiland Sulawesi, en gebeurt in overeenstemming met het daar geldende gewoonterecht, de 'Toraja adat'. Na de adoptie gaat het adoptiekind, een meisje, bij de man en de vrouw wonen. De adoptie betreft een

zogenoeten zwakke¹ adoptie. Het gevolg hiervan is dat de Indonesische geboorteakte van het meisje ook na de adoptie niet de namen van de adoptieouders vermeldt. De man voltooit zijn werkzaamheden in Indonesië en het gezin keert terug naar Nederland met hun biologische zoon én het in Indonesië geadopteerde meisje.

De problemen beginnen wanneer de vrouw de Indonesische geboorteakte en de adoptiebeslissing ter inschrijving in het geboorteregister aanbiedt aan de ambtenaar van de burgerlijke stand (ABS) in Den Haag. De ABS vindt dat het meisje niet officieel naar Indonesisch recht is geadopteerd. Op de Indonesische geboorteakte van het meisje is door de Indonesische autoriteiten geen aantekening van de adoptie geplaatst. Ook heeft het meisje niet de geslachtsnaam van de vrouw verkregen. De ABS concludeert dat het niet mogelijk lijkt de aanname van

het meisje te kunnen erkennen als een adoptie.

Verder vindt de ABS de inschrijving in de Basisregistratie Personen leidend om te kunnen bepalen waar de vrouw haar gewone verblijfplaats had ten tijde van de adoptieprocedure. Aangezien zij zich nooit heeft uitgeschreven uit de Basisregistratie Personen, is de ABS van opvatting dat haar gewone verblijfplaats ten tijde van de Indonesische adoptieprocedure Nederland is geweest. Daarom moet de vrouw ook beschikken over een beginseltoestemming van het ministerie van Justitie en Veiligheid om de Indonesische adoptie in Nederland erkend te krijgen. Daarover beschikt zij niet. De rechtbank Noord-Holland buigt zich over de zaak².

Verblijfplaats

Met betrekking tot de discussie over de gewone verblijfplaats van de vrouw ten tijde van de Indonesische adoptie merkt de rechtbank op dat 'gewone verblijfplaats' een feitelijk begrip is waaraan inhoud wordt gegeven door

de omstandigheden en feiten van het concrete geval en dat moet worden onderscheiden van het internrechtelijke begrip 'woonplaats'. Het gaat daarbij om de plaats waar de betrokkene het permanente centrum van zijn belangen heeft gevestigd met de bedoeling daaraan een vast karakter te geven. De enkele omstandigheid dat de vrouw in de Basisadministratie Personen staat ingeschreven, betekent niet logischerwijs dat de vrouw daar ook haar gewone verblijfplaats heeft. Aanknopingspunten om vast te stellen of sprake is van een permanent centrum kunnen zijn: de duur van het verblijf, de regelmatigheid, de nationaliteit, de plaats van school, familiale banden, de intentie van het verblijf en/of een tastbare uiting zoals huis of werk.

De rechtbank is van oordeel dat uit de verklaringen van de man en de vrouw en uit de papieren voldoende aannemelijk is geworden dat de vrouw ten tijde van de Indonesische adoptieprocedure haar gewone verblijfplaats in Indonesië had. De man had daar een baan voor langere

tijd. Bij de aanvang van de adoptieprocedure was niet voorzienbaar wanneer zijn contract zou worden beëindigd. Het gezin huurde een huis in Indonesië en hun zoon bezocht daar de internationale school. De rechtbank is voorts van oordeel dat de vrouw voldoende aannemelijk heeft gemaakt waarom zij, ondanks haar verblijf in Indonesië, de inschrijving in Nederland heeft gehandhaafd.

Indonesische adoptie

De vrouw laat een afschrift van een uitspraak van de districtsrechtbank te Malake (Sulawesi) zien. In de uitspraak wordt de geldigheid van de 'Toraja adat' (plaatselijk gewoonterecht) bevestigd. De ouderlijke toestemmingsbrief van de biologische ouders van het meisje en een brief van levering van het meisje zijn niet door een beëdigd vertaler vertaald. Daarom kan de inhoud van deze stukken niet door de rechtbank worden beoordeeld. De rechtbank is echter van oordeel dat deze stukken door de districtsrechtbank te Malake zijn meegenomen in de beslissing om de lokale adoptie te erkennen. Daaraan doet niet af dat de adoptie niet is verwerkt op de Indonesische geboortakte van het kind. Niet gebleken is dat een van de weigeringsgronden in artikel 10:108 lid 2 of lid 3 BW zich voordoet. De rechtbank concludeert dat aan de voorwaarden voor erkenning, als bedoeld in artikel 10:108 BW is voldaan.

De rechtbank merkt verder op dat de adoptie naar Indonesisch recht een zwakke adoptie is. Er ontstaat een familierechtelijke betrekking tussen het meisje en de vrouw, maar de familierechtelijke betrekkingen tussen het meisje en haar biologische ouders blijven – gedeeltelijk – bestaan. Artikel 10:110 lid 2 BW bepaalt dat ook een zwakke adoptie in Nederland mag worden erkend. Het verzoek om de Indonesische adoptie te erkennen wordt toegewezen.

Manier van toetsen

In deze zaak vindt de ABS dat de Indonesische adoptie niet voor

erkenning vatbaar is. De rechtbank corrigeert deze zienswijze. In de praktijk merk ik op dat er behoorlijke verschillen bestaan in de wijze waarop de Nederlandse autoriteiten toetsen of een buitenlandse adoptie wel of niet kan worden erkend. Niet alleen de Nederlandse ambtenaar van de burgerlijke stand of van de Basisregistratie mag een buitenlandse adoptie in sommige gevallen direct erkennen, dus zonder de tussenkomst van een rechter, maar ook een consulaire medewerker heeft deze bevoegdheid. Erkent laatstgenoemde of de ambtenaar van de Basisadministratie de buitenlandse adoptie, dan kan doorgaans direct een Nederlands paspoort worden verstrekt.

Procedure

Sommige buitenlandse adopties die niet onder de reikwijdte van het Haags Adoptieverdrag 1993 vallen, kunnen zonder rechterlijke tussenkomst in Nederland worden erkend. Wanneer ouders en kind tijdens de gehele adoptieprocedure buiten Nederland hun gewone verblijfplaats hebben, dan mag een buitenlandse adoptie direct worden erkend als: de adoptie is uitgesproken door een lokale bevoegde autoriteit, aan de adoptie een behoorlijk onderzoek en rechtspleging is voorafgegaan, de adoptie niet in strijd is met de openbare orde en er ook geen sprake is van een schijnhandeling. In een bij mij bekend geval stond in een buitenlandse adoptiebeslissing dat de biologische ouders het kind hadden afgewezen, geen interesse toonden in het kind en kampten met financiële problemen. Er waren verder geen indicaties dat er iets mis was met de adoptiebeslissing. De Nederlandse consulaire medewerker vroeg desondanks om een aanvullende verklaring van de rechter waarin stond dat de biologische ouders waren gehoord over de adoptie en hun toestemming hebben gegeven. Toen de adoptieouders met dit verzoek terugkwamen bij de lokale rechter ontplofte hij en weigerde hij de aanvullende verklaring te verstrekken.

In een naslagwerk³ dat ook ambtenaren van de burgerlijke stand hantieren, staan handreikingen over de wijze waarop een buitenlandse adoptie moet worden beoordeeld: 'Het belangrijkste uitgangspunt bij de acceptatie van de buitenlandse adoptie is dat de adoptie rechtsgeldig is in het land waar de adoptiefouders en/of het kind het gewone verblijf hadden.

“OF ER SPRAKE IS GEWEEST VAN BEHOORLIJK ONDERZOEK ZAL ZEER MOEILIJK TE CONTROLEREN ZIJN”

De bevoegdheid van de rechter zal blijken uit de legalisatie. Dit blijkt mijns inziens uit het adoptievonniss. Als een van de partijen woonplaats heeft in het land van de rechter, kan worden aangenomen dat deze bevoegd is. Wanneer een autoriteit een adoptie uitspreekt, is het vanzelfsprekend dat deze uitspraak ook rechtsgevolg zal kennen. Wanneer de adoptiefouders en/of het kind niet in het land wonen waar de adoptie-uitspraak is gedaan, zal moeten worden onderzocht of de adoptie naar dat recht van het land waar de uitspraak niet is gedaan, ook kan worden erkend. Of er sprake is geweest van behoorlijk onderzoek zal zeer moeilijk te controleren zijn. Maar wanneer een adoptie wordt uitgesproken mag men er in het algemeen wel van uitgaan dat dit zorgvuldig gebeurd is. De gevolgen van een adoptie zijn immers zeer groot voor alle betrokkenen. Bij twijfel moet er een onderzoek worden ingesteld. Het ministerie van Buitenlands Zaken zou bijvoorbeeld kunnen worden

gevraagd een verificatieonderzoek te doen.'

Door in het hiervoor genoemde voorbeeld te vragen om een aanvullende verklaring van de rechter, wordt er impliciet van uitgegaan dat de lokale rechter zijn werk niet behoorlijk heeft gedaan. Ik denk dat het niet de bedoeling van de wetgever is geweest om op die manier te toetsen of het onderzoek en de rechtspleging van de plaatselijke bevoegde autoriteit wel behoorlijk genoeg hebben plaatsgevonden. Alleen bij gerede twijfel mag nader onderzoek worden verricht. Bijvoorbeeld als er een indicatie is waaruit blijkt dat het kind tegen de wil van de biologische ouders is geadopteerd. En als sprake is van gerede twijfel, dan zouden de Nederlandse autoriteiten de adoptieouders duidelijk moeten maken waarop dit berust. Anders wordt geconfronteerd met de situatie dat een buitenlandse adoptie wordt beoordeeld naar Nederlandse maatstaven en ideeën over hoe iets "in orde" moet zijn. En dat is juist niet de grondgedachte van de Wet conflictenrecht adoptie, waarbij de acceptatie van een buitenlandse beslissing het uitgangspunt moet zijn, tenzij de erkenning van de buitenlandse beslissing in flagrante strijd is met fundamentele beginselen van de Nederlandse rechtsstaat⁴!

¹ Bij een zwakke adoptie worden door de adoptie de familierechtelijke betrekkingen tussen de biologische ouders en het kind niet verbroken.

² Vergelijk Rechtbank Noord-Holland 27 augustus 2014 zaak- en rekestnummer: C/14/151005 / FA RK 13/2602. Let op: de feiten zijn enigszins gewijzigd weergegeven in dit artikel.

³ Vergelijk www.kennisbankburgerzaken.nl, "IPR-aspecten in het afstammingsrecht"

⁴ Hoge Raad 3 december 2004, ECLI:NL:HR:2004:AR2782